

POSTANOWIENIE

23 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 23 kwietnia 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku E. O.

z udziałem E. T., C. B. i E. T.1

o ustanowienie służebności drogi koniecznej,

na skutek skargi kasacyjnej E. O.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z 4 czerwca 2024 r., V Ca 56/24,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od wnioskodawczynie E. O. na rzecz uczestniczki E.T.1 kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia wnioskodawczynie niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

[PG]

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie E. O. złożyła wniosek o ustanowienie służebności drogi koniecznej na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości składającej się z działki ewidencyjnej o nr. [...] położonej w N. szlakiem biegnącym pomiędzy działkami o nr.: [...] i [...] stanowiącym część działki o nr [...], całą szerokością

szlaku. Wnioskodawczyni jest właścicielką nieruchomości stanowiącej działki ewidencyjne o nr.: [...] i [...] położonych w N. Działka ewidencyjna nr [...] nie posiada dostępu do drogi publicznej. Działki o nr.: [...] i [...] są oddzielone częścią działki o nr. [...], należącą do uczestnika postępowania - E. T. Wnioskodawczyni jest pozbawiona drogi do działki nr [...]. Wnioskodawczyni w ostatecznej wersji wniosku domagała się ustanowienia służebności na rzecz każdego właściciela działki nr [...], szlakiem stanowiącym wariant I służebności oznaczony na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę linią przerywaną koloru brązowego i liczbami [...], obciążającą nieruchomość składającą się z działki ewidencyjnej nr [...]. Dojazd do nieruchomości siedliskowej nr [...] jest możliwy utwardzonym szlakiem, drogą gruntową biegnącą do asfaltowej drogi publicznej. Szlak ten prowadzi do zabudowań gospodarczych na działce nr [...], która nie ma dostępu do drogi publicznej.

Sąd Rejonowy w Ropczycach postanowieniem z 5 października 2023 r. ustanowił na rzecz każdego właściciela nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym [...] położonej w N. (obręb [...] N.) objętej księgą wieczystą KW nr [...] służebność drogi koniecznej obciążającą nieruchomość oznaczoną numerem ewidencyjnym [...] położoną w N. (obręb [...] N.) objętej księgą wieczystą KW nr [...] szlakiem oznaczonym na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego inż. J. S. linią przerywaną koloru czerwonego oraz punktami [...] stanowiącą wariant 2 służebności

W apelacji wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 229 k.p.c. i art. 520 § 2 k.p.c. oraz przepisów prawa materialnego, tj. art. 145 § 1 k.c. i art. 285 § 2 k.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie. We wnioskach skarżąc domagała się zmiany postanowienia Sądu Rejonowego, w ten, w szczególności, sposób, że: Sąd ustanowi służebności drogi koniecznej na rzecz każdego właściciela nieruchomości oznaczonej nr [...] położonej w N., dla której Sąd Rejonowy w Ropczycach prowadzi KW nr [...] obciążającą nieruchomość oznaczoną numerem [...] położoną w N. dla której Sąd Rejonowy w Ropczycach prowadzi KW nr [...], istniejącym szlakiem o szerokości 3,5 na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego inż. J. S. oznaczonym linią przerywaną koloru brązowego i oznaczonej cyframi [...], opisanego jako wariant nr 1

służebności; oraz orzeknie o zasądzeniu od wnioskodawczyni na rzecz uczestniczki postępowania E. T.1 tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności kwotę w wysokości 4.030,88 zł płatną w terminie miesiąca od daty uprawomocnienia się postanowienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek nieuiszczenia ww. kwoty w terminie tj. wynagrodzenie za ustanowienie służebności wyliczonych według wariantu nr 1.

W ocenie Sądu Okręgowego w Rzeszowie apelacja wnioskodawczyni była nieuzasadniona i jako taka nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż zarzuty naruszenia przepisów postępowania, jak i prawa materialnego, w sposób wskazany w apelacji okazały się chybione. W ocenie Sądu II instancji powoływanie się przez apelującą wnioskodawczynię na okoliczność, że droga zajmująca działkę nr [...] w wariantcie 1, w całości od ponad 100 lat stanowiła drogę dojazdową dla wszystkich nieruchomości sąsiadujących z nieruchomością władnącą, nie realizuje przesłanek z art. 145 k.c. Istotnym jest, jak zważył Sąd odwoławczy, że przebieg drogi koniecznej w wariantcie 2, zapewniający dostęp nieruchomości oznaczonej, jako działka o nr. [...] do drogi publicznej, jest najmniej uciążliwy dla nieruchomości służebnej, bowiem zajmuje jedynie część działki nr [...] i w tym wariantcie dojazd do drogi publicznej możliwy jest również po nieruchomości wnioskodawczyni oznaczonej nr [...]. Sąd odwoławczy, zauważył też, iż sprzeczne byłoby ze społeczno - gospodarczym interesem obciążanie nieruchomości sąsiedzkich bez wykorzystania możliwości przejazdów przez własną nieruchomość.

Skargę kasacyjną od tego postanowienia, zaskarżając je w całości, wnioskodawczyni oparła na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, tzn.: art. 233 § 1 k.p.c. w zw. art. 278 § 1 k.p.c. i 382 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. oraz na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 145 § 1, § 2 oraz § 3 k.c. poprzez ich błędną wykładnię. Wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Rzeszowie w całości i zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w Ropczycach z 5 października 2023 r., poprzez: 1) ustanowienie na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym [...] położonej w N. (obręb [...] N.) objętej KW nr [...] służebności drogi koniecznej stanowiącej wariant obciążającej nieruchomość oznaczoną numerem ewidencyjnym [...] położoną w N. (obręb [...] N.) objętej KW

nr [...] szlakiem oznaczonym na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego inż. J. S. punktami [...] oraz obciążającej nieruchomości oznaczoną numerem ewidencyjnym [...] położoną w N. (obręb [...] N.) objętej KW nr [...] szlakiem oznaczonym na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego inż. J. S. punktami [...]; 2) zasądzenie na rzecz uczestniczki postępowania - E. T.1, tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności kwotę 4.030,88 zł płatną w terminie miesiąca od daty wydania orzeczenia kończącego postępowanie i zmieniającego orzeczenie Sądu 1 instancji z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek nieuiszczenia ww. kwoty w terminie.

Skarżąca domagała się przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt.: 4 k.p.c. oraz w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., z uwagi na tę okoliczność, że Sąd Okręgowy w Rzeszowie akceptując ustalenia i rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w Ropczycach dopuścił się rażących naruszeń wskazanych w podstawach zaskarżenia przepisów prawa materialnego i postępowania, które to naruszenia miały istotny wpływ na wynik rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

W odpowiedzi na skargę uczestniczka postępowania E. T.1 wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia tej skargi kasacyjnej do rozpoznania; względnie o oddalenie tej skargi; zasądzenie od wnioskodawczyni E. O. na rzecz uczestniczki postępowania E. T.1 kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje

publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona w stanie faktycznym sprawy.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której

naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że przepis art. 145 § 1 k.c. nie kreuje roszczenia o ustanowienie drogi koniecznej w sytuacji, gdy trudności drogowe wynikają jedynie z niekorzystnego usytuowania budynków na nieruchomości, ze względu na którą służebność miałyby być ustanowiona (por. orzeczenie z dnia 4 lipca 1974 r., III CRN 125/74, OSNCP 1975, nr 9, poz. 75), a także gdy nieruchomość zostanie zabudowana w taki sposób, że jej właściciel zamyka sobie dojazd do dalej od drogi położonych części nieruchomości (por. orzeczenie z dnia 13 marca 1975 r., III CRN 488/74).

Dane z mapy ewidencyjnej (k. 7, 28, 105), protokołu oględzin (k. 79 - 80 wraz z materiałem poglądowym k. 82-84) oraz opinii biegłego sądowego geodety (cztery warianty drogowe k. 122) dotyczące usytuowania nieruchomości stanowiących obecnie działki ewidencyjne nr [...] i [...] zostały w drodze czynności prawnych tak wydzielone, że nieruchomość składająca się z działki nr [...] ma połączenie z nieruchomością drogową stanowiącą działkę ewidencyjną nr [...] wąskim pasem przylegającym do zachodniej granicy działki ewidencyjnej nr [...] przy czym pas ten stanowi element jednolitej całości jaką jest działka ewidencyjna nr [...]. Z kolei działka nr [...] tworzy jednolitą całość z wąskim pasem przebiegającym wzdłuż zachodniej granicy działki ewidencyjnej nr [...] (przy czym pas ten przylega bezpośrednio do działki nr [...]) łączącym się z działką nr [...]. Dokonując tych podziałów nie zapewniono osobnego dostępu do drogi publicznej dla działki nr [...], która ma kształty podłużny i jest w przeważającej części zabudowana, zaś zachodnie ściany tych budynków przebiega tuż przy granicy ewidencyjnej z działką nr [...]. Pierwszy z tych budynków od strony północnej i zarazem największy gabarytowo (chodzi zwłaszcza o jego szerokość) został tak usytuowany, że w istocie zostało odcięte połączenie południowej części tej działki zabudowanej trzema innymi jeszcze budynkami z częścią północną działki. Taki sposób zabudowy spowodował, że dostęp z tych trzech budynków na działkę nr [...] może odbywać się jedynie przez działkę [...] (chodzi o sporną wąską część łączącą się z działką nr [...]). Wąski pas gruntu stanowiący element działki nr [...]

znajduje się pomiędzy nieruchomościami wnioskodawczyni składającymi się z działek ewidencyjnych nr [...] i [...]. Ustanowienie drogi koniecznej według wariantu 2, w ramach aktualnego usytuowania budynków na działce nr [...] i ich gabarytów, umożliwia dostęp do działki nr [...], a dalej do drogi publicznej, stanowiącej działkę nr [...], jedynie z największego budynku wysuniętego najbardziej na północ. W istocie rzeczy nieruchomości składające się z działek nr [...] i [...] pomimo, że są odrębnymi nieruchomościami, dla których prowadzone są księgi wieczyste, tworzą całość gospodarczą, przy czym ze względu na obszar i zabudowę głównym elementem tej całości jest działka nr [...].

Oczywiście w zaistniałej sytuacji faktycznej najbardziej praktycznym rozwiązaniem byłoby ustanowienie spornej drogi koniecznej według wariantu 1, czyli na przeważającej części wąskiego pasa działki nr [...], tak aby z każdego ze zlokalizowanych na działce nr [...] budynków został umożliwiony bezpośredni przejazd na tą część działki nr [...], ale w ramach postępowania sądowego o ustanowienie służebności drogowej Sąd nie może naprawiać błędów popełnionych przez właścicieli przy dokonywaniu podziałów nieruchomości w drodze czynności prawnych, w sytuacji gdy brak dostępu do drogi publicznej (a w zasadzie do nieruchomości składającej się z działki nr [...], która ma zapewniony taki dostęp i stanowi własność tego samego właściciela) został spowodowany postawieniem na działce nr [...] czwartego największego budynku gospodarczego, a zatem przy odpowiedniej zabudowie tej działki jest możliwe połączenie całej działki nr [...] z działką nr [...] przez działkę nr [...] szlakiem wyznaczonym zgodnie z wariantem 2. Ponadto trzeba zauważyć, że w świetle art. 145 § 1 k.c. ustanowienie służebności drogowej następuje na rzecz nieruchomości jako całości, a nie na rzecz jej części składowych w postaci budynków. Orzeczony przez Sąd odwoławczy pas służebny po części nieruchomości składającej się z działki nr [...] w wariantie 2 bez wątplenia zapewnia połączenie z inną nieruchomością wnioskodawczyni (nr [...]), która z kolei ma bezpośredni dostęp do drogi publicznej.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. a także § 5 pkt 3 w zw. z §

10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1964 ze zm.), w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324).

[PG]

[r.g.]